

Тригуб П.М.

Регіональний центр Інституту історії України НАН України у Миколаєві та його діяльність

У 1999 р. минає п'ять років з часу заснування у Миколаєві регіонального центру Інституту історії України Національної Академії Наук України з проблем Нижнього Подніпров'я та Побужжя. Головною метою його діяльності передбачалася активізація краєзнавчих досліджень на Миколаївщині та публікація їх результатів. Основною базою регіонального центру став історичний факультет, зокрема кафедра історії України, Миколаївського державного педагогічного інституту, викладачі якого проводили відповідну краєзнавчу роботу.

Сьогодні ми можемо констатувати, що певні наслідки діяльності регіонального центру є. Особливо хочеться відмітити активну наукову роботу членів кафедри історії України доцентів І.С.Павлика, В.Ф.Кондрашова, Н.В.Шевченко, старших викладачів О.О.Дмитренко і О.О.Захарченка, декана історичного факультету доцента О.В.Білюка, професорів М.О.Багмета та І.І.Федькова, доцентів Ю.С.Гребеннікова, О.П.Хаєцького й В.М.Шевельова, старшого викладача І.О.Смирнова, викладача Т.М.Пронь та ін.

За ініціативою доцента І.С.Павлика був підготовлений і двічі виданий навчальний посібник з історії Миколаївщини для учнів 7-11 класів (автори І.С.Павлик, П.М.Тригуб, О.В.Білюк), нариси з історії розвитку освіти на Миколаївщині (колектив авторів). Серйозним внеском в розвиток історичного краєзнавства стала робота М.Ф.Мельника і В.П.Шкварця "Миколаївщина: погляд крізь століття" (1993). На базі Державного архіву Миколаївської області у 1995 р. проведена краєзнавча конференція, присвячена 50-річчю Великої Перемоги, видані збірники документів про єврейське населення на Миколаївщині, матеріали про М.М.Аркаса та М.С.Грушевського.

Вчені регіонального центру брали активну участь в роботі Всеукраїнських конференцій з історичного краєзнавства у Черкасах (1995) і Харкові (1997), двох обласних краєзнавчих конференціях, організованих і проведених Миколаївським краєзнавчим музеєм. Готується проведення Всеукраїнської конференції з актуальних проблем Нижнього Подніпров'я та Побужжя з участю ряду провідних вчених України.

Значно розширилась тематика регіональних досліджень, зокрема започатковано нові сторінки з історії національно-культурного та релігійного

життя регіону, підприємництва та меценатства, масових репресій та голоду на Миколаївщині. Краєзнавча тема переважає в дисертаційних дослідженнях молодих вчених міста. В центрі їх уваги культурно-просвітницькі установи Півдня України (Ф.І.Кокошко), Північне Причорномор'я в системі зовнішніх економічних зв'язків Російської імперії у 1900-1914 рр. (В.В.Степаненко), економічна діяльність Херсонського земства у 1866-1917 рр. (О.В.Волос), українські національні формування на Півдні України у 1917-1918 рр. (В.А.Пархоменко), проведення політики українізації на півдні України у 20-30-х рр. (В.О.Стремецька), громадсько-політичне та культурне життя Миколаєва у другій половині XIX – на початку XX ст. (Ю.І.Гузенко), історія Херсонської єпархії у 1775-1918 рр. (О.П.Тригуб), діяльність органів місцевого самоврядування Півдня України в галузі міського господарства у кінці XVIII – на початку XX ст. (Г.В.Коваль), адміралтейські поселення на Миколаївщині у кінці XVIII – середині XIX ст. (О.В.Серединський), Миколаївське і Севастопольське військове губернаторство у 1805-1900 рр. (Л.Л.Левченко), міграційні процеси на півдні України (кінець XVIII – XX ст.) (Т.М.Пронь), розвиток історичного краєзнавства на Миколаївщині (С.А.Гиляка) та ін. Результати цих дисертаційних досліджень надруковані у першому та другому томах "Наукових праць МФ НаУКМА", матеріалах багатьох конференцій, інших виданнях України.

Значна увага приділяється науковцями центру у написанні історії сіл, колективних сільськогосподарських підприємств, культурно-освітніх установ. Так, І.С.Павликом, П.М.Тригубом, В.М.Шевельовим, Н.О.Рижовою, О.О.Дмитренко, В.Ф.Кондрашовим, О.П.Хаєцьким підготовлені рукописи нарисів 15 сіл, колективних сільськогосподарських підприємств та установ загальним обсягом понад 150 друкованих аркушів, а нариси з історії Миколаївського залізничного технікуму, сіл Новокрасного та Садового Арбузинського району видано друкарським способом. Вчені регіонального центру надали допомогу підприємствам та установам в організації місцевих краєзнавчих музеїв (Миколаївський залізничний технікум), поповненні експонатами існуючих (педагогічний інститут). Створено етнографічний музей на історичному факультеті, на черзі відкриття археологічного музею.

Звичайно, в роботі регіонального центру є й суттєві недоліки, зокрема організаційного характеру. Фактично він об'єднує діяльність вчених-істориків МДПІ та обласного архіву, й досі не налагоджені постійні контакти з працівниками краєзнавчого музею, істориками інших вузів Миколаєва, членами історичних клубів та товариств міста. Відсутній перспективний план роботи на тривалий період,

абсолютно бракує коштів, вся робота тримається на ентузіазмі окремих осіб. Єдине, що ми маємо вдосталь – це поради і методичне керівництво з боку вчених Інституту історії України.

Незважаючи на труднощі, центр живе, працює, творить. Найближчими його завданнями в галузі регіональних досліджень є такі: 1) завершення роботи по підготовці до видання миколаївського тому “Зводу пам’яток історії та культури України” і збірника “Реабілітовані історією”, де мають бути імена жертв більшовицького терору; 2) гострою залишається проблема колонізації Півдня України. Окремі політики з ближнього зарубіжжя домагаються визнання Північного Причорномор’я неукраїнською територією. Тому завдання істориків – дати незаперечні дані про етнічний склад населення регіону, його соціально-економічний розвиток, зв’язки з іншими регіонами.

Актуальними є питання розвитку української культури та побуту на Миколаївщині, виникнення й діяльності національно-культурних товариств, формування української національної інтелігенції в даному регіоні. Й досі білою плямою є розвиток духовного життя на Півдні України, створення тут українських політичних організацій у 1917-1920 рр., формування національної самосвідомості населення Півдня, розвиток і доля національних меншин. Не все ще відкрите з подій Великої Вітчизняної війни в регіоні, вимагає свого вивчення історія козацтва на Побужжі. Актуальною видається подальша робота по написанню нарисів історії районів, міст, сіл, підприємств, установ та організацій, висвітлення життя і діяльності діячів науки, культури і мистецтва, громадських діячів, підприємців, які працювали на території області.